

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО, ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства

Громлюк Аліна Віталіївна

*аспірантка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ

Проблематика питання захисту права власності в період війни є дуже актуальною і такою, що потребує окремого, глобального аналізу.

Від початку військової агресії росії проти України, станом на 10 травня 2022 року, за розрахунками Київської школи економіки в Україні було пошкоджено та зруйновано щонайменше 411 закладів освіти, 36 закладів охорони здоров'я та не менше 1600 житлових будинків, цифри продовжують зростати щодня, а загальні втрати України через війну можуть становити \$564–600 млрд, з яких понад \$94,3 млрд складають прямі задокументовані збитки від руйнування інфраструктури. Найбільше постраждали дороги та мости, житлова інфраструктура, активи підприємств та аеропорти [1].

Важливо зазначити, що відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», право власності, яке розташоване на тимчасово окупованих територіях України, незалежно від перебування фізичних осіб на обліку як внутрішньо-переміщені особи чи від набуття ними спеціального правового статусу, право власності на майно та інші майнові права, набуті відповідно до законодавства України, безумовно зберігаються за такими фізичними та юридичними особами [2].

Також питання захисту права власності захищені нормами міжнародного гуманітарного права. Відповідно до статті 53 Женевської конвенції 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни»

забороняється знищення рухомого та нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю, за умови, що це не являється абсолютно необхідним для проведення воєнних цілей [3].

В період воєнного стану основними загрозами для права власності може бути повне знищення майна внаслідок військових дій з боку ворога, його пошкодження, знецінення, недоступність майна для використання, порушення права власності внаслідок здійснення мародерства, невиконання умов договорів через форс-мажорні обставини, що часто має наслідком завдання непоправної шкоди власникам майна, тощо. Крім того, не варто забувати про складність судового захисту в умовах воєнного стану, особливо в контексті територіальності розгляду майнових спорів.

3 огляду на вищезазначену проблематику, Верховною Радою України було зареєстровано проєкт Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією» № 7198 [4].

Проєктом Закону пропонується запровадити надання компенсації громадянам України за окремі категорії пошкоджених та знищених об'єктів нерухомого майна, передбачається також перелік зруйнованого нерухомого майна, за яке громадяни отримають компенсацію та зазначається, що компенсація буде визначатися щодо кожного об'єкта нерухомого майна окремо.

Справедливо вказувати, що відповідальність за наслідки військової агресії має нести держава-агресор, включаючи також відшкодування завданих майнових та немайнових втрат фізичним та юридичним особам. Відповідно до частини 5 статті 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» російська федерація як держава-окупант несе відповідальність за порушення захисту прав цивільного населення, за матеріальну чи моральну шкоду, заподіяну внаслідок тимчасової окупації державі Україна, юридичним особам, громадським об'єднанням, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, відповідальність у повному обсязі покладається на російську федерацію як на державу, що здійснює окупацію [2]. За таким же принципом дії сформульовані і положення останніх законодавчих актів, прийнятих Верховною Радою України, зокрема Закон України «Про основні засади при-

мусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів» [5].

В законі йдеться, що в умовах відсічі російської агресії з метою мобілізації фінансових ресурсів України, а також для відмови у доступі росії до економічних ресурсів, які можуть бути використані для війни, вирішено примусово вилучити в Україні об'єкти права власності росії та її резидентів. Примусово вилучені об'єкти права власності мають бути передані у розпорядження Національного інвестиційного фонду до прийняття іншого рішення щодо їх подальшого використання.

Проте, у питанні відшкодування Україні збитків, завданих російською агресією є певний проблемний аспект. Оскільки зарубіжні активи росії захищаються імунітетом, а майно приватних осіб – недоторканністю приватної власності, їх конфіскація доки не є можливою, оскільки буде являти собою грубе порушення норм права власності з боку інших держав. З огляду на зазначене, необхідно разом із світовою спільнотою створити дієвий механізм, що дозволить законним шляхом забезпечити виплату Україні репарацій арештованими активами росії. А також необхідно розглянути ті властиві моменти для воєнного часу, що могли виникати і в інших країнах, які вже побували у подібному становищі.

Список використаних джерел

1. Kyiv school of economics: website. URL: <https://kse.ua/ua/>
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
3. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
4. 4.Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39283>
5. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів: Закон України від 03.03.2022 р. № 2116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#Text>

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Бігняк О. В.